

2019-03-01

TJÄNSTESKRIVELSE
MSN 2018/134

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Lekvärdesfaktor för Nackas förskolegårdar

Motion den 19 november 2018 av Ninni Lindberg och Pascal Fall, Miljöpartiet.

Förslag till beslut

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden föreslår kommunfullmäktige att fatta följande beslut. Kommunfullmäktige noterar att det redan pågår arbeten inom kommunen som uppfyller intentionerna bakom förslagen i motionen som bör utvärderas och tas in i fortsatt planering av förskolegårdar. Motionen är med detta färdigbehandlad.

Sammanfattning

Aktuell motion ställdes till kommunfullmäktige den 19 november 2018. Motionärerna föreslår att kommunen tar fram ett bedömningsverktyg av typen lekvärdesfaktor för förskolornas gårdar för att uppfylla barns behov av kvalitativa utemiljöer.

Planenheten ställer sig positiva till motionens intentioner och instämmer i att barns vistelse- och lärandemiljöer är en viktig aspekt att uppmärksamma vid planering. Vid detaljplaneläggning av nya förskolor ansvarar planenheten för förskolornas placering och storleken på förskolegårdarnas ytor. Inom planarbetet bedöms lämplig friyta för barnen med hänsyn till exempelvis trafiksäkerhet, buller, mikroklimat och närhet till natur. Gårdens utformning och innehåll bestäms i samråd med verksamhetsutövaren men det är fastighetsägaren som har det yttersta ansvaret. Kommunen har framförallt möjlighet att påverka de gårdar som byggs i kommunal regi.

Inom Nacka kommun pågår olika utvecklingsprojekt som angriper frågan om kvaliteten på barns förskolegårdar. Det framgår av dessa att det finns kunskap och verktyg för att arbeta med kvalitativa förskolegårdar inom organisationen. Resultaten från befintliga utvecklingsprojekt bör tas in i fortsatt planering av förskolor och förskolegårdar innan behovet av att utveckla ett verktyg liknande lekvärdesfaktor för Nackas förskolegårdar bedöms. En eventuell framtida utveckling av ett verktyg liknande lekvärdesfaktor kräver ett nämndöverskridande samarbete eftersom förskolegårdarnas kvalitéer beror på storlek, placering, utformning och innehåll men även på hur gården förvaltas.

Tidigare beslut i ärendet

Aktuell motion ställdes till kommunfullmäktige den 19 november 2018. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 1 december 2018 att remittera motionen *Lekvärdesfaktor för Nackas förskolegårdar* till stadsledningskontoret genom enheten för strategisk stadsutveckling och till miljö- och stadsbyggnadsnämnden genom planenheten för utredning och förslag till beslut.

Förslaget i motionen

Motionärerna föreslår att kommunens tjänstepersoner tar fram ett bedömningsverktyg av typen lekvärdesfaktor för förskolornas utemiljöer. Särskilt i områden där förtätningen är som störst bör kommunen arbeta mer med att se till att förskolorna får bra utformade gårdar.

Motionärerna framför att lekvärdesfaktor är ett utvärderingssystem för förskolegårdas kvalitéer som kan användas inför bygglovsprövning och utgör ett underlag vid framtagande av detaljplaner. Tanken är att lekvärdesfaktor ska fungera som ett kvalitetsmått på exempelvis friytor, tillgänglighet, vegetation och topografi på förskolegårdar. Dels för att uppfylla barns behov av kvalitativa utemiljöer och dels för att kommunen ska vara en attraktiv boendemiljö för barnfamiljer.

Verktyget lekvärdesfaktor har tagits fram av Malmö stad och tillämpas även av Järfälla kommun.

Planenhetens utredning och bedömning

Behovet av antalet nya förskoleavdelningar bedöms av utbildningsenheten tillsammans med enheten för strategisk stadsutveckling. Utbildningsenheten medverkar också under plan- och bygglovsprocessen och utvärderar förskolor och skolors inom- och utomhusmiljö utifrån ett barnperspektiv.

Planenheten ansvarar genom detaljplanens utformning för placering av nya förskolor och storleken på förskolegårdarnas yta. I första hand eftersträvas placering av förskolegårdar på platser med lämpliga vistelseförhållanden för barn. Platsen som väljs bör med fördel vara förhållandevis plan, solbelyst, trafiksäker, ligga skyddat från exempelvis buller, samt, om det är möjligt, ha närhet till natur. Om gården ligger på naturmark bör naturförutsättningarna så långt som möjligt tas tillvara för att undvika alltför stora ingrepp. I plan- och bygglagen finns det krav på att det ska finnas tillräckligt stor friyta lämplig för lek och utevistelse vid bostäder, skolor, förskolor, fritidshem och liknande. Inom planarbetet sker bedömning vad som är tillräcklig stor friyta för att tillgodose barnens behov av lek, vistelse och lärandemiljö.

I Nacka bestäms gårdens utformning och innehåll i samråd med verksamhetsutövaren men det är fastighetsägaren som har det yttersta ansvaret. Kommunen har framförallt möjlighet att påverka de fastigheter som kommunen själv äger och utvecklar. Det är enheten för Bygg och anläggning som ansvarar för utformningen av utemiljöer för förskolor som byggs i kommunal regi. För dessa förskolor hanteras utemiljöernas översiktliga utformning i ett

lokalprogram. Enheten för välfärd skola är också involverad i processen vid nybyggnation av förskolor i kommunal regi.

Enheten för bygg och anläggning håller på att ta fram ett generellt lokalprogram som ska fungera som ett hjälpmedel vid ny- och tillbyggnad av skolor i Nacka kommun. I detta generella lokalprogram beskrivs utemiljöer utifrån aspekter som hållbarhet, säkerhet, friyta och zonerings bland annat med utgångspunkt i Boverkets allmänna råd kring barns utemiljöer. Det generella lokalprogrammet är inte antaget politiskt men ska kunna användas som ett stöd när nya förskolor planeras.

När förskolor utvecklas av annan fastighetsägare än kommunen är kommunens möjligheter att påverka utformningen av utemiljön begränsad. Kommunen har dock möjlighet att påverka ytorna för utemiljöerna via detaljplanerna och informera om det generella lokalprogrammet som ett hjälpmedel för fastighetsägaren.

Befintliga förskolor

Ansvar för driften av förskolegårdarnas utemiljöer ligger på respektive fastighetsägare. Kvaliteten på befintliga förskolors utemiljöer i kommunen varierar. För kommunala förskolor är det enheten för fastighetsförvaltning som tillsammans med förskolorna har ansvaret för drift och underhåll för de kommunalt ägda fastigheterna. Kommunens möjlighet att påverka utemiljöerna på privata fastigheter varierar beroende på ambitionsnivå hos fastighetsägaren.

Projektet Hållbara utemiljöer

Kommunen deltar i projektet ”Hållbara utemiljöer” tillsammans med Sveriges lantbruksuniversitet via Movium partnerskap. Enheten för fastighetsförvaltning projektleder från kommunens sida och enheten välfärd skola är delaktiga i projektet. Projektet har som mål att skapa förutsättningar för likvärdiga och ändamålsenliga utemiljöer för alla barn i Nacka. Projektet syftar till att bland annat redovisa hur en hållbar organisation för drift och utveckling av förskolors utemiljöer kan organiseras och till att resultera i ett funktionellt planeringsverktyg för planering, utformning och förvaltning av förskolors utemiljöer anpassat till Nacka kommuns förutsättningar.

Inom ramen för projektet har kommunala förskolegårdar inventerats utifrån en förenklad version av Boverkets checklista för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolors utemiljöer. Det har även gjorts besiktningar av giftiga ämnen på alla förskolegårdar. Två studenter från Sveriges lantbruksuniversitet har också deltagit i projektet och tagit fram ett utvärderingsverktyg, liknande lekvärdesfaktor, som kommunen har fått prova i sin verksamhet. Projektet hållbara utemiljöer ska slutredovisas senast 31 oktober 2020.

Bedömning

Planenheten ställer sig positiva till motionens intentioner och instämmer i att barns vistelsemiljöer är en viktig fråga att beakta vid planering av nya områden. Förskolans utemiljö utgör en stor del av vardagen för barnen då de flesta barn rör sig mellan hemmet, skolan och en eventuell fritidsverksamhet. Forskning visar också att den fysiska omgivningen har en central betydelse för barns fysiska och psykiska hälsa, lärande och utveckling.

Planenheten bedömer att kommunen redan fångar upp frågor om kvalitén på förskolornas utemiljöer i befintliga processer och med den kunskap som finns inom organisationen. I och med att ett arbete liknande det som föreslås i motionen redan är initierat inom ramen för projektet ”Hållbara utemiljöer” och ett generellt lokalprogram för ny- och tillbyggnad av skolor håller på att tas fram finns god kunskap om de kommunala förutsättningarna och behoven gällande barns utemiljöer. Planenheten föreslår därför att resultaten av dessa projekt bör utvärderas och arbetas in i planeringen av förskolegårdar innan bedömning görs om det finns ett behov av att ta fram en lekvärdesfaktor för förskolegårdar i Nacka. Då förskolegårdars kvalitéer beror på många aspekter som storlek, placering, innehåll och hur de förvaltas bör verktyg som lekvärdesfaktor tas fram av flera enheter, tillhörande olika nämnder.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget innebär inga utökade kostnader.

Konsekvenser för barn

I en tät stadsmiljö kommer flera funktioner, även barns lek- och vistelseytor, att behöva samsas på en mindre yta. Därför är det viktigt att se till att förskolegårdar och andra lek- och vistelseytor för barn erbjuder miljöer som främjar barns välbefinnande. Utemiljöerna har potential att främja lust, spänning, och stimulera till nya utmaningar, lek och fysisk aktivitet. Sådana miljöer möjliggör också för barnen att skapa aktiviteter och platser på sina egna villkor. Pågående arbete inom kommunen kring planering, utformning och förvaltning av förskolors utemiljöer syftar till att skapa bättre vistelsemiljöer för förskolebarn i Nacka.

Susanne Werlinder
Enhetschef
Planenheten

Renée Klarberg
Gruppchef park- och trafikgruppen
Planenheten

Emily Sedin
Landskapsarkitekt
Planenheten

Bilagor

1. Motion ”Lekvärdesfaktor för Nackas förskolegårdar”. Motion daterad den 19 november 2018 av Ninni Lindberg och Pascal Fall (Miljöpartiet).